

Vaša Excelencia, vážený pán predseda vlády SR,
Vaša Excelencia, vážený pán veľvyslanec,
Excelencia, vážený pán minister,
Vážený pán predseda výboru NR SR,
Vaše Magnificencie, vážené panie rektorky, vážení páni rektori,
vážené dámy, vážení páni,

je pre mňa ctou a potešením, že mám možnosť pozdraviť Vás v mene Slovenskej rektorskej konferencie pri tejto slávnostnej príležitosti. 20 rokov nie je z historického hľadiska nejako zvlášť dlhé obdobie. Určite by bolo zaujímavé vrátiť sa historicky oveľa ďalej a to nie len do obdobia ponovembrového československého Klubu rektorů a spomenúť na éru vzácneho a hlbokého porozumenia bratských českých a slovenských intelektuálnych špičiek, ale oživiť ešte dávnejšiu históriu. Vzhľadom na časový priestor upriamim vašu pozornosť iba na niektoré míľniky uplynulej dvadsaťročnej histórie, ktorá je v pohľadu rozvoja vysokého školstva bezpochyby pozoruhodným a na udalosti bohatým obdobím.

V roku 1990 nadobudol platnosť prvý ponovembrový, vtedy ešte československý zákon o vysokých školách. Tento zákon je zaujímavý z dvoch dôvodov. Bol vecný a stručný a vznikol, ako jeden z mála československých zákonov, na Slovensku. Pozoruhodná bola aj jeho príprava. Návrh zákona bol zverejnený v dennej tlači a priestor na jeho pripomienkovanie bol umožnený každému. Poviete, že vtedy bola taká doba. Netrúfam si preto hodnotiť, ani vyjadrovať sa, k tomuto a ani k bezprostredne nasledujúcemu obdobiu. Som rád, že sa tejto úlohy zhostia prítomní pamätníci – profesor Juraj Švec a profesor Pavel Kluvánek.

Takmer celá prvá dekáda existencie Slovenskej rektorskej konferencie bola poznačená prebiehajúcimi politickými a hodnotovými zápasmi o charakter a budúcnosť našej krajiny, do ktorého sa Slovenská rektorská konferencia priamo zapojila. V tomto období Slovenská rektorská konferencia bola nezávislou stavovskou organizáciou a jej oficiálna akceptácia ako orgánu reprezentácie vysokých škôl a zásadné koncepčné zmeny v slovenskom vysokom školstve prišli na rad až v roku 2002, keď bola prijatá súčasne platná vysokoškolská legislatíva. Obdobie po roku 2000 možno podľa môjho názoru charakterizovať ako súhrn osvieteného ministerstva a napĺňania záujmov vysokých škôl. Znamenalo významný posun v ekonomickom a právnom postavení verejných vysokých škôl, posilnenie ich stability, integrácie a zodpovednosti za svoje ďalšie smerovanie. Reformou vysokého školstva v roku 2002, a to najmä pružnou reakciou na bolonský proces, sa Slovensko dostalo do hlavného prúdu vývoja vysokého školstva v rozvinutom svete. V roku 2005 bol prijatý zákon o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja, ktorý bol pravdepodobne posledným uceleným legislatívnym opatrením, schváleným drvivou väčšinou poslancov Národnej rady SR a to dokonca prierezovo - aj bez ohľadu na koalíčnú alebo opozičnú príslušnosť. Prijatím tohto zákona bola podmieňovaná budúca výraznejšia podpora výskumu a vývoja. Je na škodu veci, že sa však táto idea vecne nerealizovala. Na toto obdobie spomínam rád, Slovenskú rektorskú konferenciu som sledoval z pozície predsedu Rady vysokých škôl. Poviem to športovo - rektorský jasný ťah na bránku prinášal svoje ovocie z viacerých uhlov pohľadu.

Žiada sa mi zdôrazniť, keďže je tu prítomný profesor Václav Hampl, predseda České konference rektorů a rektor Univerzity Karlovy v Prahe, že v tomto, ale aj nasledujúcom období sme v oblasti vzdelávania a vedy významne čerpali z českých skúseností. V mnohom sme sa obrazne povedané postavili na ich plecia a myslím si, že na oplátku sme české akademické prostredie obohatili aj o naše nové pozitívne, ako aj negatívne skúsenosti. Z výmeny informácií na našich spoločných periodicky sa uskutočňujúcich rokovaní Slovenskej rektorskej konferencie České konference rektorů môžem s určitosťou povedať, že aj dnes čelíme rovnako náročným a nemenej dôležitým výzvam, ktoré nám prináša nová politická, hospodárska a spoločenská realita. Som veľmi rád, že môžem konštatovať, že nás vysokoškolských učiteľov a výskumníkov, zánik spoločného štátu a vznik

Českej republiky a Slovenskej republiky prakticky nerozdelil. Naša spolupráca a nadštandardné vzťahy naďalej pokračujú.

Dnešná realita – 28-krát novelizovaný zákon o vysokých školách je výsledkom úsilia o precizovanie už aj tak prehnane detailnej pomaly už nečitateľnej legislatívnej normy. Pod tieto skutočnosti sa negatívne podpísala aj prax významného dotvárania vládnych návrhov noviel zákona priamo v parlamente. Ukazuje sa, že úsilie o podrobné popísanie akademických procesov legislatívnymi normami je kontraproduktívne. Nechcem kritizovať úsilie o poriadok a transparentnosť, ale akademické slobody a rozvoj tvorivosti na jednej strane a úsilie o presný legislatívny popis akademických procesov na druhej strane sú veci, ktoré jednoducho neladia.

Myslím, že by stálo za to urobiť serióznú diskusiu aj na tému regulácie vysokoškolského vzdelávania prostredníctvom akreditácie. Neviem, či si všetci uvedomujeme, ale v úsilí o zvýšenie kvality vzdelávania sme za uplynulých viac ako 20 rokov presunuli kompetencie rozhodovať o obsahu a forme vzdelávania z učiteľov - profesorov a docentov, a vedúcich katedier na Akreditačnú komisiu a ministerských úradníkov. Ak máme pocit, že to funguje a kvalita vzdelávania sa zvyšuje a obsah vzdelávania je v súlade s potrebami spoločnosti, tak sme na tom dobre. Ak nie, tak treba systémové zmeny.

Dnešnej dobe neladia ani kompromisy z roku 2002, ktoré boli nutné z dôvodu priechodnosti zákona. Viem, že je ťažké riešiť citlivé témy, ale bez opätovnej definície vnútorného organizačného usporiadania vysokých škôl a vysporiadania sa s otázkou spoluúčasti študentov na úhrade nákladov na štúdium sa nedá zabezpečiť efektívne riadenie vysokých škôl ani dlhodobo zabezpečiť ich náležité financovanie a udržať kvalitu vzdelávania tak širokej časti populácie, ako je potrebné.

Problémom dneška je aj organizácia a podpora vedy a techniky na vysokých školách. Rozumieme, že prioritný záujem spoločnosti je nasmerovať výskum a vývoj tak, aby sa zvyšovala úroveň hospodárstva a životná úroveň obyvateľstva. Nerozumieme však úsiliu o obchádzanie vysokých škôl pri koncepčných otázkach, ako aj pri nastavovaní budúcich finančných procesov, na čo upozorňujú predovšetkým rektori technických a výskumne orientovaných univerzít. Vysoké školy sú komplexné vzdelávacie a výskumné inštitúcie, ich intelektuálny potenciál treba nielen náležite využiť, ale i ďalej zveľaďovať.

Vážení prítomní,

Slovenská rektorská konferencia je zložená z najvyšších predstaviteľov vysokých škôl. Som presvedčený, že každý rektor pracuje pre svoju vysokú školu podľa najlepšieho svedomia a vedomia a usiluje sa urobiť všetko, čo je v jeho silách, aby jeho alma mater fungovala čo najlepšie. Sme vzájomne v konkurenčnom prostredí a preto sa prirodzene medzi nami nezriedka aj zaískri. Je to prirodzené, bolo to tak v minulosti a nedá sa očakávať, že by tomu malo byť inak ani v budúcnosti.

Dôležité je vnímať aj témy, ktoré nás spájajú. Všetci chceme, aby naše vysoké školstvo bolo lepšie, aby naše vysoké školy boli pre našu mladú generáciu tou skutočnou studnicou poznania, miestom, ktoré im umožní ich všestranný vedomostný, kultúrny a osobnostný rast.

Tešíme sa a sme hrdí na výsledky práce našich pedagógov a výskumníkov, ale aj študentov a absolventov. Myslím si, že naše úspechy sú aj úspechmi Slovenska, treba to tak vnímať a ďalej rozvíjať. Čo je dobré pre slovenské vysoké školy je dobré aj pre Slovensko.

V Bratislave 20.3.2013

prof. RNDr. Libor Vozár, CSc.
prezident Slovenskej rektorskej konferencie